

Změny ve struktuře zaměstnanosti v České republice po roce 1989

Václav TOUŠEK

Abstract: *The article analyses changes in the employment structure in the Czech Republic according to main sectors of economy and in selected sections after 1989. The most significant changes occurred in the early 1990s when surplus employees from production sectors of economy were dismissed. At present, the structural changes are no more significant and the structure of employment may be considered as stable.*

Key words: *employment, structure, Czech Republic, transformation, sectors of national economy*

Úvod

Cílem článku je seznámit odbornou veřejnost se změnami ve struktuře zaměstnanosti v České republice zejména po roce 1989. I když změny ve struktuře zaměstnanosti na počátku 90. let nemají co do jejich rychlosti obdoby v dosavadní historii, autor pomocí vybraných statistických dat dokazuje, že ke značným strukturálním změnám docházelo i v období centrálně řízené ekonomiky.

V 90. letech byly strukturální změny vyvolány nejen útlumem průmyslové výroby v málo prosperujících státních firmách, ale také snížením produkce v zemědělských družstvech a státních statcích. Útlum výroby byl doprovázen uvolňováním pracovníků z obou výrobních sektorů ekonomiky. Na změny v probíhajícím desetiletí, které již nejsou zdaleka tak významné, mají již větší vliv přímé zahraniční investice než např. bankrot průmyslových nebo zemědělských firem.

Bohužel „česká oficiální statistika“ neposkytuje již nyní relevantní informace o struktuře zaměstnanosti v jednotlivých regionech, krajích a okresech. Potřebné informace nejsou k dispozici ani krajským úřadům. Některé z nich se snaží získat informace z jednotlivých úřadů práce často za vydatné pomoci akademické základny v kraji. To je také případ Krajského úřadu Jihomoravského kraje, který od roku 2003 pravidelně každoročně organizuje šetření o struktuře zaměstnanosti na území, které spravuje. Zpracováním analýzy je pověřeno Centrum pro regionální rozvoj Masarykovy univerzity. Výsledky šetření poskytují nejen informace o změnách ve struktuře zaměstnanosti, ale fakticky i o změnách ve struktuře hospodářství kraje.

Změny ve struktuře zaměstnanosti v období centrální ekonomiky

Ekonomickým sektorem, který zaměstnával nejvíce pracovníků v ČR v roce 1945 byl primér, tzn. zemědělství, lesnictví a rybolov. V roce 1948, kdy převzala politickou a hospodářskou moc do svých rukou komunistická strana, pracovalo již více osob v sekundárním sektoru reprezentovaným odvětvím průmyslu a odvětvím stavebnictví (1 543 tis. osob, tj. 38,7 %). Primární sektor se podílel na celkové zaměstnanosti 34,7 % (1 380 tis.) a terciární sektor 26,6 % (1 060 tis. osob). Samotný průmysl vážil 1 402 tis. a samotné zemědělství 1 314 tis. osob z celkového počtu 4 mil. pracovníků.

Tab. 1. *Struktura zaměstnanosti v ČR v období let 1950 - 1989 [%]*

Sektor / rok	1950	1960	1970	1980	1989
Primární sektor	32,2	21,6	15,7	12,5	11,6
- z toho zemědělství	30,7	20,2	14,3	11,4	10,5
Sekundární sektor	40,1	48,9	48,9	47,9	46,4
- z toho průmysl	35,1	41,6	41,5	39,9	39,1
Terciární sektor - služby	27,7	29,5	35,4	39,6	42,0
Celkový počet zaměstnaných	4010 tis.	4450 tis.	4976 tis.	5148 tis.	5403 tis.

Zdroj: *Časové řady základních ukazatelů statistiky práce 1948 - 2007, Český statistický úřad, 2008*

Padesátá léta se v ČR vyznačují úbytkem pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybolovu. V období let 1950 - 1960 klesl počet pracujících v tomto sektoru ekonomiky o více než 330 tisíc a dostal se tak

pod hranici 1 mil. Daleko výraznější byl ale pokles zaměstnanosti v druhé polovině padesátých let (o 227 tis.), kdy v ČR probíhala intenzivní kolektivizace. Později byl pokles počtu zaměstnanců v primárním sektoru již daleko pozvolnější. Na konci roku 1989 tento sektor zaměstnával 629 tis. osob, tj. 11,6 % ze všech zaměstnaných.

Na druhé straně o padesátých letech v ČR lze hovořit jako o období poslední fáze intenzivní industrializace českého hospodářství. V samotném průmyslu počet pracujících v období 1950 – 1960 vzrostl o téměř 450 tis. osob na 1 852 tis. Poté až do konce roku 1989 počet pracovníků v průmyslu rostl již jenom mírně. Na konci roku 1989 v průmyslu pracovalo 2 113 tis. osob a spolu se stavebnictvím celkem 2 505 tis. osob.

Třetí sektor lze charakterizovat jako sektor s poměrně vysokými přírůstky zaměstnaných po celou éru centrálně řízené ekonomiky. Ve vyspělých ekonomikách (USA, Japonsko, země západní Evropy) však tyto přírůstky byly podstatně vyšší. Právě ve srovnání s vyspělými zeměmi lze hovořit o poddimenzovaném sektoru služeb v ČR. V padesátých letech se počet pracovníků ve službách zvýšil zhruba o 200 tis., v dalším desetiletí to byl nárůst o 450 tis., v sedmdesátých letech o 270 tis. a v období 1980 - 1989 o něco méně, tj. o 260 tis. Z uvedeného plyne, že k největšímu nárůstu počtu zaměstnaných v terciéru došlo v šedesátých letech. Na konci roku 1989 v terciéru pracovalo již 2 268 tis. osob. Bylo to však o 237 tis. méně než v sekundárním sektoru.

Změny ve struktuře zaměstnanosti v období tržní ekonomiky

Devadesátá léta v České republice jsou spojena s přechodem od centrálně řízené ekonomiky na ekonomiku tržní. Jednotný scénář ekonomické reformy byl dokončen a přijat v září 1990, tedy ještě v období společného státu Čechů a Slováků. Celá koncepce reformní strategie vyžadovala komplexní přístup, do jehož rámce byla zahrnuta časová posloupnost širokého spektra opatření zaměřených na cenovou deregulaci, liberalizaci zahraničního obchodu, zavedení vnitřní konvertibility měny a privatizaci. Nejdůležitější formou privatizace se podle objemu majetku stala privatizace prostřednictvím investičních kupónů.

Po ukončení kuponové privatizace na konci roku 1994 dosáhla ČR ve srovnání s ostatními postkomunistickými zeměmi největšího podílu soukromého vlastnictví. Rychlá privatizace však byla rychlá jen v tom smyslu, že byl stát v roli vlastníka nahrazen novými, soukromými vlastníky, kterými se staly milióny „kuponových“ akcionářů a investiční privatizační fondy. Tito vlastníci však často neměli ani schopnosti, ani ambice podniky řídit a restrukturalizovat. Nikdo v ekonomice prakticky netlačil na faktickou restrukturalizaci podniků. Uvolňování přebytečných pracovníků bylo téměř zastaveno a míra nezaměstnanosti byla velmi nízká. Fondy se zaměřily na finanční transakce (někdy v neprospěch svých akcionářů), spokojily se pouze s vágní podnikovou strategií a nepožadovaly dividendový výnos ze svých investic. Velká skupina investičních fondů akcie průmyslových podniků prodala a v nemalé řadě případů investiční společnosti využívaly nedokonalých zákonů k „tunelování“ vlastněných podniků. Část privatizačních fondů dokonce odešla z kapitálového trhu, přičemž akcionáři fondů byli v tomto procesu často poškozováni. Právě tyto skutečnosti byly největší slabinou „české (i slovenské) cesty“ privatizace (např. Vančura, M., 2002, Kulla, M., 2006, Kunc, J., 2005). S odstupem času lze konstatovat, že do privatizace v české ekonomice nebyli na počátku transformace v dostatečné míře zapojeni zahraniční strategičtí investoři, obzvláště uvědomíme-li si výchozí nulový podíl soukromého sektoru na tvorbě domácího produktu (na rozdíl od Maďarska a Polska).

Z hlediska vývoje hospodářství v ČR můžeme rozeznávat čtyři etapy vývoje po roce 1989:

- etapu transformační recese, která byla charakteristická pro období let 1990 – 1992,
- etapu hospodářského oživení v letech 1993 – 1996,
- etapu opětovné recese, která začala v roce 1997 a trvala až do roku 1999,
- etapu oživení výroby, která byla zahájena na konci roku 1999 a trvá dodnes.

V prvním období transformace do roku 1992 docházelo, a to nejen v ČR ale také v ostatních tranzitivních ekonomikách, k výrazným mezisektorovým přesunům. Ty ve velmi krátkém časovém období korigovaly nejvýraznější sektorové odlišnosti zděděné z éry socialismu oproti charakteru struktury zaměstnanosti v hospodářsky nejvyspělejších zemích. Charakter těchto změn shrnuje např. Landesmann, M. (2000) v trojici pojmů dezagrarizace, dezindustrializace a terciarizace. Rozsah sektorových změn na počátku transformace je však nutno interpretovat i s určitou opatrností, u řady činností došlo pouze k úpravě klasifikace jejich sektorové příslušnosti po rozdělení velkých podniků. Řada průmyslo-

vých podniků v socialistickém období měla např. široký záběr činností, z nichž některé spadaly do sektoru služeb (Kadeřábková, A., Srholec, M., 2002). Po roce 1992 se podíly základních sektorů na zaměstnanosti (ale i např. na přidané hodnotě) už měnily spíše pozvolna. Zásadnější strukturální změny probíhaly spíše na odvětvové úrovni.

Tab. 2. Vývoj počtu zaměstnaných v základních sektorech a vybraných odvětví ekonomiky ČR v období let 1990 až 1992 (údaje k 31. prosinci)

Sektor, odvětví	1990		1992		Změna 1990-1992 [v tis.]
	Počet	v %	Počet	v %	
Celkem	5 351,2	100,0	4 927,1	100,0	-424,1
Primární sektor	631,2	11,8	425,4	8,6	-205,8
- z toho zemědělství	553,3	10,3	370,7	7,5	-182,6
Sekundární sektor	2 427,1	45,4	2 205,7	44,8	-221,4
- z toho průmysl	2 024,6	37,9	1 797,6	36,5	-227,0
- z toho těžba nerostných surovin	186,1	3,5	123,6	2,5	-62,5
- z toho zpracovatelský průmysl	1 759,7	32,9	1 581,8	32,1	-177,9
- z toho výroba a rozvod energií a vody	78,8	1,5	92,2	1,9	13,4
- z toho stavebnictví	402,5	7,5	408,1	8,3	5,6
Terciární sektor	2 292,9	42,8	2 296,0	46,6	3,1

Zdroj: Časové řady základních ukazatelů statistiky práce 1948 - 2007, Český statistický úřad, 2008

Během roku 1990 ještě na českém trhu práce nelze hovořit o velkých strukturálních změnách. Počet zaměstnaných v primárním sektoru zůstal zachován, sekundární sektor uvolnil necelých 80 tis. zaměstnanců, z nichž část přešla do terciéru (nárůst zhruba o 25 tis.), část odešla do předčasného důchodu a část se zaregistrovala na úřadech práce jako nezaměstnaní. Počet nezaměstnaných však nebyl nijak vysoký (necelých 40 tis. a míra nezaměstnanosti dosahovala pouhých 0,7 %). Rozsáhlé strukturální změny započaly až po zahájení transformace hospodářství na počátku roku 1991. V první etapě transformace české ekonomiky probíhalo uvolňování pracovníků z priméru a sekundéru velmi dynamicky. Strukturální změny takovéto intenzity nemají v historii ČR obdoby. Během dvou let se snížil počet pracovníků v prvním sektoru o více než 205 tis. a ve druhém sektoru o 221,4 tis. (v samotném průmyslu dokonce o 227 tis.). Počet pracovníků v terciéru však vzrostl minimálně, ale vzhledem k uvolnění části pracovní síly (do předčasného důchodu nebo do evidence úřadů práce) význam terciárního sektoru narostl, a to ze 42,8 % na 46,6 % (Tab. 2). Terciární sektor se tak stal v roce 1992 z hlediska zaměstnanosti největším základním ekonomickým sektorem.

Tab. 3. Vývoj počtu zaměstnaných v základních sektorech a vybraných odvětvích ekonomiky ČR v období let 1992 až 1999 (údaje k 31. prosinci)

Sektor, odvětví	1992		1999		Změna 1992-1999 [v tis.]
	Počet	v %	Počet	v %	
Celkem	4 927,1	100,0	4 760,2	100,0	-166,9
Primární sektor	425,4	8,6	232,4	4,9	-193,0
- z toho zemědělství	370,7	7,5	189,5	4,0	-181,2
Sekundární sektor	2 205,7	44,8	1 935,3	40,7	-270,4
- z toho průmysl	1 797,6	36,5	1 532,9	32,2	-264,7
- z toho těžba nerostných surovin	123,6	2,5	64,6	1,4	-59,0
- z toho zpracovatelský průmysl	1 581,8	32,1	1 391,0	29,2	-190,8
- z toho výroba a rozvod energií a vody	92,2	1,9	77,3	1,6	-14,9
- z toho stavebnictví	408,1	8,3	402,4	8,5	-5,7
Terciární sektor	2 296,0	46,6	2 592,5	54,4	296,5

Zdroj: Časové řady základních ukazatelů statistiky práce 1948 - 2007, Český statistický úřad, 2008

Proces uvolňování pracovníků ve výrobě byl v dalších letech již méně intenzivní. Během druhé a zhruba třetí etapy transformace (viz výše), tedy během sedmi let (od konce roku 1992 do konce roku 1999) uvolnil primární sektor dalších více než 190 tis. a sekundární sektor 270 tis. pracovníků. V tomto období se již terciér prezentoval i poměrně významným absolutním nárůstem počtu pracovní-

ků (téměř 300 tis.). V roce 1994 zaměstnával terciér v ČR již více než polovinu pracovní síly (50,9 %) Na konci roku 1999 ve službách již pracovalo 54,4 % osob. V tomto období téměř desetina pracovní síly byla registrována jako nezaměstnaní (488 tis., míra nezaměstnanosti 9,4 %). Nárůst počtu nezaměstnaných souvisel s třetí etapou transformace ekonomiky v ČR, ve které řada méně produktivních výrobních zvaniká a dochází konečně k potřebné restrukturalizaci všech sektorů ekonomiky.

Sektorové strukturální změny však neprobíhaly ve všech regionech se stejnou intenzitou. Zatímco počet pracujících v prvním sektoru klesl v letech 1989 – 1999 ve všech okresech a podobně ve všechny okresy (76 okresů a hlavní město Praha) vyznačovaly absolutním i relativním nárůstem pracovníků ve třetím sektoru, tak situace ve vývoji zaměstnanosti druhého sektoru byla rozdílná. Existovalo dokonce pět okresů (Tachov, Plzeň – jih, Mladá Boleslav, Praha – západ a Domažlice), ve kterých se počet pracovníků v tomto sektoru za deset let zvýšil. Kromě těchto okresů bylo dalších deset, ve kterých význam sekundéru na celkové zaměstnanosti oproti roku 1989 vzrostl, ale pouze relativně. Obvykle šlo o okresy s nižším stupněm industrializace na počátku transformačního období.

Analýza dat o odvětvových změnách v průmyslu v devadesátých letech prokázala, že ve většině regionů dříve specializovaných na některou z odvětvových výrobních struktur zaměstnanosti diverzifikuje. Vyplývá to z výpočtu indexů specializace pro jednotlivé okresy. Ukázalo se, že existují poměrně rozsáhlé regionální rozdíly v intenzitě strukturálních změn v průmyslu. K největším došlo ve strukturálně postižených regionech, které byly do roku 1989 orientovány na těžbu uhlí, hutnictví a těžké strojírenství (zejména okresy Ústeckého a Moravskoslezského kraje). Významné strukturální změny však lze pozorovat i v oblastech dříve orientovaných na textilní, oděvní a kožedělný průmysl, nebo např. na průmysl skla, keramiky a porcelánu. Počet okresů specializovaných na strojírenství klesl z 25 v roce 1989 na pouhých 8 v roce 1999. Na druhé straně za sledované desetileté období enormně vzrostl počet okresů s diverzifikovanou odvětvovou strukturou zpracovatelského průmyslu. Devadesátá léta z hlediska strukturálních změn v zaměstnanosti v odvětvích průmyslu lze charakterizovat jako období přechodu od odvětvové specializace v její diverzifikaci.

Údaje v následující tabulce č. 4 jednoznačně přesvědčují, že již nedochází k velkým strukturálním změnám v zaměstnanosti na úrovni sektorů. Během období 1999 – 2006 klesl počet zaměstnaných v priméru zhruba o 30 tis. a v sekundéru o 100 tis. osob. Úbytek počtu zaměstnaných ve výrobních sektorech ekonomiky se promítl do nárůstu počtu zaměstnaných v terciéru. Tento nárůst však nečinil ani polovinu nárůstu ve službách v předchozích sedmi letech.

Tab. 4. Vývoj počtu zaměstnaných v základních sektorech ekonomiky ČR v období let 1999 až 2006 (údaje k 31. prosinci)

Sektor, odvětví	1999		2006		Změna 1999-2006 [v tis.]
	Počet	v %	Počet	v %	
Celkem	4 760,2	100,0	4 729,8	100,0	-30,4
Primární sektor	232,4	4,9	177,7	3,7	-54,7
- z toho zemědělství	189,5	4,0	149,0	3,2	-40,5
Sekundární sektor	1 935,3	40,7	1 833,3	38,8	-102,0
- z toho průmysl	1 532,9	32,2	1 442,3	30,5	-90,6
- z toho těžba nerostných surovin	64,6	1,4	44,2	0,9	-20,4
- z toho zpracovatelský průmysl	1 391,0	29,2	1 341,8	28,4	-49,2
- z toho výroba a rozvod energií a vody	77,3	1,6	56,3	1,2	-21,0
z toho stavebnictví	402,4	8,5	391,0	8,3	-11,4
Terciární sektor	2 592,5	54,4	2 718,8	57,5	126,3

Zdroj: Časové řady základních ukazatelů statistiky práce 1948 - 2007, Český statistický úřad, 2008

Současné strukturální změny v zaměstnanosti a jejich regionální dimenze

Poslední informace o struktuře zaměstnanosti podle sektorů a odvětví byly v ČR publikovány v roce 2001, poté Český statistický úřad na tato sledování rezignoval. V současnosti poskytuje pouze informace o struktuře za kraje ČR získávané analýzou výsledků Výběrových šetření pracovních sil. Tyto údaje jsou však zatíženy řadou chyb a nelze o nich ani zdaleka prohlásit, že jsou reprezentativní. Proto se zejména jednotlivé krajské úřady za pomoci úřadů práce snaží získat údaje o vývoji struktury

zaměstnanosti na území krajů (v ČR celkem 14), okresů (v ČR 77) a také správních obvodů obcí s rozšířenou působností (v ČR 205). V této snaze se zatím nejdále dostal Krajský úřad Jihomoravského kraje.

V průběhu ledna a února 2008 realizovaly Úřady práce Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo ve spolupráci s odborem regionálního rozvoje Krajského úřadu Jihomoravského kraje dotazníkové šetření týkající se průzkumu zaměstnanosti v Jihomoravském kraji ke dni 31. 12. 2007. Dotazníkové šetření v tomto rozsahu bylo provedeno již pošesté (poprvé v polovině roku 2003, poté ke konci let 2003, 2004, 2005 a 2006) a vycházelo ze snahy odboru regionálního rozvoje získat podrobné informace o nejvýznamnějších zaměstnavatelích a struktuře zaměstnanosti v Jihomoravském kraji. Výsledky z průzkumu zaměstnanosti měly doplnit Analýzu stavu a vývoje trhu práce v Jihomoravském kraji v roce 2007, kterou zpracovává Úřad práce Brno – město.

Cíle dotazníkového šetření byly stanoveny následovně:

- Detailně charakterizovat strukturu pracovní síly v Jihomoravském kraji, v jeho okresech a správních obvodech obcí s rozšířenou působností pomocí těch statistických klasifikací, které jsou nyní běžně používány v zemích Evropské unie.
- Zjistit očekávaný pohyb na trhu práce v Jihomoravském kraji do konce roku 2008 včetně záměru zaměstnavatelů v přijímání a uvolňování zaměstnanců v jednotlivých profesích.
- Zjistit zájem ekonomických subjektů o zaměstnávání čerstvých absolventů škol včetně požadovaných oborů.

Sběr dotazníků provedly úřady práce, převodem získaných dat do elektronické podoby a jejich vyhodnocením bylo pověřeno Centrum pro regionální rozvoj Masarykovy university v Brně.

Z jeho analýzy vyplynulo, že situace na trhu práce se v Jihomoravském kraji v průběhu roku 2007 nadále rychle zlepšovala, kromě území okresu Hodonín. Míra nezaměstnanosti klesala, na druhé straně rostl počet nově vytvořených pracovních míst. Přesto některé ekonomické subjekty v kraji stavy svých zaměstnanců během roku snížily. Realizace průzkumu zaměstnanosti a jeho následná analýza by měly napomoci institucím zodpovědným za rozvoj regionu k přijímání účinných opatření k dalšímu zlepšení situace na trhu práce. Je zřejmé, že k tomu je potřebná znalost současných a budoucích požadavků podnikatelských subjektů na pracovní sílu a její kvalifikaci.

Součástí závěrečné zprávy je i zpracování přehledné databáze ekonomických subjektů zaměstnávajících 20 a více pracovníků v Jihomoravském kraji, a to v členění podle odvětvové klasifikace ekonomických činností a počtu zaměstnanců, s vyznačením podílu zahraničního kapitálu a země jeho původu.

Závěr

Analýza dat o struktuře zaměstnanosti v Jihomoravském kraji potvrzuje pokračující odklon územních jednotek (okresů) od odvětvové specializace k diverzifikaci. Ta vede ke stabilizaci struktury zaměstnanosti, která je v současnosti jenom mírně narušována. Probíhající světová finanční krize se však nutně promítne do redukce pracovních míst v řadě odvětví. Nejvíce postiženým odvětvím nejspíš bude automobilový průmysl.

Obdobné šetření jako Jihomoravský kraj v současné době realizuje také Kraj Vysočina a v roce 2009 by se měl průzkum zaměstnanosti uskutečnit také v Jihočeském a Plzeňském kraji. Většina odborníků na analýzu trhu práce se však domnívá, že šetření týkající se struktury zaměstnanosti by měl v ČR v budoucnu realizovat Český statistický úřad, tedy instituce k tomuto účelu zřízená. Jedině pomocí této instituce lze zajistit jednotnou metodiku a poté i srovnatelnost analýz. Šetření by mělo být realizováno alespoň do úrovně okresů, nebo správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Literatúra

ČSÚ, 2008, Časové řady základních ukazatelů statistiky práce 1948–2007

KADERÁBKOVÁ, A., SRHOLEC, M., 2002: Strukturální změny v období transformace. In: Spěváček, V. a kol.: Transformace české ekonomiky (politické, ekonomické a sociální aspekty). Linde nakladatelství Praha, 257–288.

KULLA, M., 2006: Transformace průmyslu v Bratislavě po roce 1989. Dizertační práce. Katedra humanární geografie a demografie PriF UK Bratislava.

- KUNC, J., 2005: Transformace českého průmyslu po roce 1989 – vliv přímých zahraničních investic. Dizertační práce. Katedra geografie PřF MU Brno.
- LANDESMANN, M., 2000: Structural Change in the Transition Economies since 1989. UNECE, 97–124.
- TOUŠEK, V., JANOTA, M., KREJČÍ, T., NOVÁK, V., 2008: Průzkum zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2007, CRR MU Brno, 80s.
- VANČURA, M., 2002: Geografické aspekty transformace průmyslové výroby po roce 1989 (na příkladě potravinářského průmyslu). Dizertační práce. Katedra geografie PřF MU Brno.

Changes in the Employment Structure in the Czech Republic after 1989

Václav TOUŠEK

***Summary:** The aim of the article is to introduce changes in the employment structure in the Czech Republic after 1989 to the qualified public. Though the changes in the employment structure in the early 1990s are unparalleled in the contemporary history in terms of speed, the author proves by means of selected statistical data that significant structural changes were experienced even during the period of central planned economy. In the 1990s, the structural changes were induced not only by the decline in industrial production in low-performing state owned enterprise, but also by the decline in production in cooperatives and state owned farms. The decline in production was accompanied by the dismissal of employees from both productive sectors of economy.*

There are though large regional disparities in the Czech Republic considering structural changes. The most significant changes are experienced in so called “structurally affected regions”, whose production prior to 1989 concentrated on coal mining, metallurgy and heavy machinery (namely the Ústí and Moravia-Silesia Regions). Considerable structural changes can be experienced in the regions formerly oriented on textile, clothing and leather industry, or e.g. glass and ceramics industry. The analysis of data on changes in the 1990s proved that in most regions formerly focusing on one economic section the structure of employment has been diversifying. Unfortunately, the “official Czech statistics” no longer provide relevant information on the structure of employment in particular regions or districts. Sufficient information is neither available for regional authorities. Some of the authorities try to acquire information from particular labour office, often with substantial help of regional academic platforms. This is also the case of the Regional Authority of the South Moravian Region, which has been organised an annual survey on the employment structure in the administrated region since 2003. The acquired data show evidence that spatial units are continuously diverging from specialisation to diversification. This diversification process leads to more stable structure of employment, which is currently being affected only to a very limited degree.

Adresa autora:

doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.
Katedra geografie, Přírodovědecká fakulta,
Univerzita Palackého
Třída Svobody 26, 771 46 Olomouc
vaclav.tousek@upol.cz , tousek@geogr.muni.cz